

KEMALPAŞAZÂDE

FELSEFE-DİN-EDEBİYAT
ARAŞTIRMALARI

-I-

Editörler

Prof. Dr. Murat DEMİRKOL

Doç. Dr. İlyas CANİKLİ

Arş. Gör. Bilge SEVER KIYAK

Fecr Yayınları: 548

KEMALPAŞAZÂDE
FELSEFE-DİN-EDEBİYAT
ARAŞTIRMALARI
-I-

Editörler
Prof. Dr. Murat DEMİRKOL
Doç. Dr. İlyas CANIKLI
Arş. Gör. Bilge SEVER KIYAK

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: (0312) 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Ağustos 2022

ISBN: 978-625-8005-94-3 (Tk.)
ISBN: 978-625-8005-95-0 (1.Cilt)

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KEMALPAŞAZÂDE

FELSEFE-DİN-EDEBİYAT
ARAŞTIRMALARI

-I-

Editörler

Prof. Dr. Murat DEMİRKOL

Doç. Dr. İlyas CANİKLİ

Arş. Gör. Bilge SEVER KIYAK

“Kemalpaşazâde Felsefe-Din-Edebiyat Araştırmaları” adlı bu kitap,

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Bilimsel Arařtırma Projeleri Koordinasyon Biriminin

SCD-2022-2318 kodlu

“Kemalpaşazâde’nin Görüşlerinin İnterdisipliner Yaklaşım İle Araştırılması”

projesi kapsamında sağladığı destekle üretilerek basılmıştır.

BAP’a verdiği destek sebebiyle teşekkür ediyoruz.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ----- 7

FELSEFE ARAŞTIRMALARI

İbn Kemal ve Osmanlı Düşüncesindeki Yeri

Kemal SÖZEN ----- 13

Kelam ile Felsefe Arasında İbn Kemal Paşa

Mehmet Fatih BİRGÜL ----- 32

Kemâlpaşazâde'nin Felsefî İlimlere Dair Görüş ve Eleştirileri:

Hâşiye alâ Tehâfüt Örneği

Ali Kürşat TURGUT ----- 51

İbn Kemal Paşa'nın Zihni Varlık Tartışmasında 'Hakiki Önerme'ye Yaklaşımı

Mehmet AYDIN ----- 62

Kemalpaşazâde'nin *Hel Yestenidü el-Kadimü'l-Mümkinü ile'l-Müessiri*

Adlı Risalesinin Tahlil ve Değerlendirilmesi

Hüsni TURGUT ----- 71

Kemalpaşazâde'nin Cisimle İlgili Görüşleri

Salih YALIN----- 77

Kemalpaşazâde'nin *Cisim Risâlesi*'ndeki Amacı Üzerine

Mehmet Sami BAGA----- 97

Kemalpaşazade'nin Kötülük Sorununa Yaklaşımı

Ahmet Kamil CİHAN ----- 104

Devvânî'den Kemalpaşazâde'ye Düşüncenin Sürekliliği:

Kötülüğün Yaratılması Problemi

Şerife Nur ÇELİK----- 114

Kemalpaşazâde Düşüncesinde Nefs ve Ruhun Hakikati Problemi:

Risâle fî Beyâni Hakikati'n-Nefs ve'r-Rûh Özelinde

Süleyman TAŞKIN ----- 126

Kemalpaşazâde'nin Düşüncesinde İnsanî Akıl

Sadi YILMAZ ----- 135

Mukayeseli Bir Semantik Analiz: Gazzâlî ve Kemalpaşazâde'de Aklın Doğası

Enes DAĞ----- 155

KELAM ARAŞTIRMALARI

Fâil-i Muhtâr ve Mûcib Bizzât Yerine Kemalpaşazâde'nin Mûcib-i Muhtar Teklifi

Mustafa Bilal ÖZTÜRK----- 179

Kemâlpaşazâde'nin "Mûcib Bi'z-Zât Tanrı" Anlayışına Dair Yorumu

Nurettin YAKIŞAN----- 192

Kemâlpaşazâde ve Birgivi'nin Kelam Görüşlerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

Mustafa ÜNVERDİ ve Şeyma İLBAYLI ----- 203

Şerhu Risâleti'l-Adud fi Sıfati'l-Kelâm Eseri Bağlamında Kemalpaşazâde'nin Kelâmullah ve Kelâm-ı Nefsî Algısı	
Salih TUNA -----	223
İbn Kemâl'in fi Hakîkati'l-Mucize Adlı Araştırmasının Sarfe Teorisi ile İlişkili Bir Değerlendirmesi	
Bayram ÇINAR -----	241
Risâle li Hakki'z-Zenâdika Adlı Eseri Bağlamında İbn Kemal Paşa'nın Şahsında Din-Devlet İlişkileri	
Faruk MERGEN -----	261

TASAVVUF ARAŞTIRMALARI

Kemâlpaşazâde'nin Tasavvufî Yönü	
Mustafa Salim GÜVEN ve Soner KOCAOĞLU -----	289
Kemâlpaşazâde'nin Tasavvuf Anlayışı	
Serhat GÜLTAŞ -----	320
Kemâlpaşazâde'nin Beyânü'l-Vücûd Risâlesinde Vahdet-i Vücûd ile İlgili Görüşleri	
Veysel AKKAYA -----	331
Şeyhülislam Kemalpaşazâde ve Ebussuûd Efendi'nin İttifak ve İhtilaf Ettikleri Tasavvufî Meseleler	
Mustafa Salih EDİS -----	340
Kemâlpaşazâde'nin Devrân, Raks ve Semâ'ya Dair Görüşleri	
Ömer YILMAZ -----	360
Semâ ve Raks Tartışmalarının Merkezinde: İbn Kemâl ve İmâm Birgivi'nin Semâ ve Raks Risâleleri	
Betül SAYLAN -----	382
Kemâlpaşazâde'nin Nigârîstân'ında Sûfî Tipolojileri	
Betül İZMİRLİ -----	393
İbn Kemâl'in Risâletü'l-Münîr Adlı Eserinin Bazı Yönlerden Analiz ve Kritiği	
Yüksel GÖZTEPE -----	412

TARİH VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI

Tarih Çalışmalarında Amaç Sorunu: Etik ve Politik Bir Yaklaşım	
Ömer Mahir ALPER -----	437
Bir Tarihçi Olarak Kemalpaşazâde ve Tevârîh-i Âl-i Osmân Adlı Eseri	
Mücahit YÜKSEL -----	474
Kemâl Paşazâde Divan'ında Toplum Hayatından Yansımalar	
Murat KEKLİK -----	491
Kemâlpaşazâde'nin Kasidelerinde Dinî-Tasavvufî Muhteva	
Sıtkı NAZİK -----	516